

Самойленко І.В., Юфименко В.Г.

**ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛЬНОГО ПРОЯВУ
ІНТЕРЕСІВ ТА ЗДІБНОСТЕЙ У ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ
ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ОВОЛОДІННЯ ПРОФЕСІЄЮ
ЛІКАРЯ – СТОМАТОЛОГА**

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Психологічний сенс методики багатовимірного аналізу досягнень старшокласників ("БАДС") полягає у з'ясуванні інтересів і здібностей, а також нахилів старшокласників за допомогою професіографічного аналізу їхніх особистих досягнень протягом останніх років навчання у школі. Ця методика безтестового профілювання учнів, в основу якої покладений метод аналізу продуктів діяльності, але в разі необхідності може бути використаний більш спрощений опитувальний варіант.

Відомо, що професійні успіхи старшокласників, які в майбутньому вибирають професію лікаря - стоматолога, значною мірою визначаються відповідними практичними вміннями і навичками [1], які активно формуються протягом навчання в медичному вузі [6]. Саме шляхом вивчення умінь і навичок можна діагностувати стан розвитку інтересів, здібностей, а в цілому нахилів старшокласників, що найяскравіше проявляється в нерегламентованій соціальними інститутами, власній, особистісно значимій діяльності учнів.

Наведемо короткий опис методики. За нашою інструкцією учні 10-11 класів повинні були пригадати три особистісно значимі досягнення за останні роки навчання в школі (звісно це стосувалося всього спектра життєдіяльності учнів, а не лише шкільного життя) і відповісти на запитання анкети.

Об'єктно значиму діяльність проаналізовано за такими параметрами:

вид діяльності за її предметом, тобто визначається галузь інтересу, до якої належать досягнення аналогічно до класифікації типів професій за Є.О.Климовим;

просторово-часова орієнтація, яка визначається стійкістю інтересу в певній галузі за параметрами: "початок - кінець - перспектива", що співвідноситься з теперішнім, минулим та майбутнім часом;

вольовий компонент, що характеризується складністю та якістю виконуваної діяльності [5];

рівень виконання діяльності, який визначається ступенем ініціативності й творчості.

Серед 30 значимих досягнень, що описані кожним старшокласником, виявлено найбільшу кількість їх у певній галузі. Аналіз вибірки за домінуючим інтересом показав, що є відносно рівномірний розподіл учнів на групи за інтересами. Проте ієрархія галузей інтересів має іншу послідовність: перше місце займають інтереси в галузі "природа" (24,2%); друге місце займають інтереси в галузі "людина" (21,2%), що є сприятливим фактором щодо оволодіння старшокласниками медичною професією, а саме професією лікаря - стоматолога. Однакові за значимістю інтереси в галузі "техніка" та "знакова система" (19,2%), "художній образ" (16,2%). З метою глибшого аналізу розглянемо прояв інтересів із точки зору вікової приналежності учнів та їхнього соціального походження. За віковою ознакою в десятикласників найбільш виражені інтереси до "техніки" (32,3%), потім ідуть: "природа" (25,8%), однаково значимі інтереси в галузі "художній образ" та "людина" (16,1%), "знакова система" (9,7%). У групі одинадцятикласників однаково виражені інтереси в галузях "природа", "людина", "знакова система" (23,5%), "художній образ" (16,2%), "техніка" (13,2%).

За рекреативним фактором учнів у групі "місто" найбільш виражені інтереси в галузі "техніка" (28,6%), "людина" (20,6%), а найменше значимі - "художній образ" і "природа" (15,9%). У жителів села переважають інтереси до

природи (38,9%) та людей (22,2%) і мало значимі інтереси в галузі "художній образ" (16,7%) та "техніка" (2,8%).

При порівнянні ієрархій інтересів виявлено, що однакові місця в десятикласників займають інтереси в галузях "техніка" та "людина" , у одинадцятикласників - у галузях "знакова система" та "техніка"; в жителів міста - в галузях "техніка" та "художній образ", у жителів села - "природа" та "людина".

Найчастіше збігаються інтереси в галузі "техніка". Це пояснюється тим, що інтерес до техніки в основному займає певні місця в ієрархіях і тому, що в цей віковий період учні активно пізнають і працюють із технікою (вивчення і робота з комп'ютерами, розробка комп'ютерних програм і навчання за ними). Інтереси в галузі "людина" збіглися лише в групі десятикласників і займають третє місце, що свідчить про незначну кількість старшокласників, у яких вони є домінуючими.

Проведене дослідження "БАДС" щодо прояву індивідуально-психологічних особливостей старшокласників у їхній особисто значимій діяльності в галузі "людина" виявило, що:

1. Є типові прояви індивідуально-психологічних особливостей учнів за їхньою віковою приналежністю та соціальним походженням, а саме:

ВІК:

- для десятикласників типовим є домінування спрямованості на сьогодення, посередній рівень домагань, самостійне оволодіння діяльністю у моторній формі;

- одинадцятикласникам властива спрямованість у майбутнє, високий рівень складності досягнень, зовнішня мотивація, репродуктивне відтворення, мовленнєво-розумова форма реалізації дії [2].

РЕКРЕАТИВНИЙ ФАКТОР:

- жителям міста притаманні прості за складністю та недбалі за якістю досягнення, зовнішня мотивація, репродуктивний і продуктивний рівні реалізації дії;

- у жителів села переважають посередня складність, зовнішня мотивація, репродуктивний та продуктивний рівні відтворення.

2. Поряд із типовими рисами старшокласників у особистісно значимій діяльності виявлено специфічні прояви щодо інтересів у галузі "людина", оскільки для багатьох вони не є значимі й у ієрархії інтересів суб'єктно значимої діяльності займають останні місця, а саме:

- у потребнісно-вольовій сфері: особлива її несформованість у жителів міста;

- за змістовною спрямованістю: жителі села найбільш відкриті до спілкування з іншими, чутливі до інших і більше піддаються зовнішнім впливам оточення;

- відсутні відмінності між групами десятикласників та одинадцятикласників, тобто віковий фактор виявився за наслідками аналізу значимої діяльності незначним;

- в обох групах за тендерним фактором діяльність у галузі "людина" приваблює учнів як можливість і реальність спілкування [3];

- з погляду мотиваційної сфери, найчутливішими до оточення є старшокласники з села, а найініціативніші жителі міста.

3. Старшокласники потенційно мають індивідуально-особистісні якості, необхідні для медичної діяльності, проте вони переважно на низькому рівні розвитку [4], представлені не цілісно і не усвідомлені учнями як їхня професійна спрямованість. З метою з'ясування того, якою мірою значимі інтереси старшокласників пов'язані з їхніми внутрішніми психологічними якостями і чи можуть ці інтереси перерости в реальну професійну діяльність, проводиться дослідження актуального стану розвитку інтересів у галузі "людина" та прояву при цьому індивідуально-психологічних особливостей у повсякденній життєдіяльності.

Література

1. Лещенко Т. О. Про деякі аспекти гуманітарної підготовки студентів-медиків / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Гуманітарна та екологічна підготовка студентів : тези навч.-метод.конф. – Полтава, 1994. – С. 42–43.
2. Лещенко Т. О. Роль української мови для покращення підготовки спеціалістів у медичному вузі (методичний аспект) / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Організація викладання у відповідності до реформи вищої медичної освіти України : матеріали конф. – Полтава, 1995. – С. 47.
3. Пилипченко В. І. Вплив комунікативного фактора на продуктивність мислення та запам'ятовування навчального матеріалу курсу «Російська мова» студентами-іноземцями медичного вузу / В. А. Пилипченко, В. Г. Юфименко // Клінічне мислення: шляхи формування та вдосконалення : матеріали навч.-метод. конф. – Полтава, 2009. – С. 81.
4. Юфименко В.Г. Питання з'ясування причин молодіжного (студентського) сленгу / В. Г. Юфименко // Сучасна сім'я. Освіта, Медицина. Психологія. Психотерапія. Можливості співпраці : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2007. – С. 10–11.
5. Юфименко В. Г. Психологія подолання студентами медичного вузу екзаменаційного стресу / В. Г. Юфименко, І. В. Зигун // Організація викладання у відповідності до реформи вищої медичної освіти України : матеріали конф. – Полтава, 1995. – С. 46.
6. Юфименко В. Г. Психолого-педагогічні проблеми перебудови вищої та середньої медичної освіти на перехідному етапі до ринкової економіки / В. Г. Юфименко // Особливості організації навчального процесу на перехідному етапі до ринкової економіки : навч.-метод.конф. – Полтава, 1997. – С. 65–66.